

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

ДАЙДЖЕСТ УКРАЇНСЬКОЇ ГЕЛЬСІНСЬКОЇ СПІЛКИ З ПРАВ ЛЮДИНИ ВИПУСК № 12 (24), [ПРОГРАМА USAID «ПРАВА ЛЮДИНИ В ДІЇ»](#)

Листопад 2016

ЗМІСТ

Реалізовані заходи в рамках проекту	2
Моніторинг та адвокатування прав людини	2
Аналітична діяльність	4
Стратегічні справи	5
Безоплатна правова допомога	8
Просування прав людини та навчання в сфері їх захисту	9
Головні новини в сфері прав людини	15

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

РЕАЛІЗОВАНІ ЗАХОДИ В РАМКАХ ПРОЕКТУ

МОНІТОРИНГ ТА АДВОКАТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Моніторинг виконання Національної стратегії в сфері прав людини

Українська Гельсінська спілка з прав людини (далі – УГСПЛ) спільно з Секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України (ВРУ) з прав людини та в співпраці з громадськими організаціями та ініціативами продовжує роботу щодо постійного моніторингу виконання Національної стратегії у сфері прав людини. Нижче наведено події, які відбулись у листопаді:

- ✓ Міністерство юстиції України оприлюднило звіт за результатами моніторингу виконання державними органами Плану дій Національної стратегії за III квартал 2016 р. Наразі його можна завантажити, скориставшись [цим посиланням](#) (або на [сайті міністерства](#)).

Крім того, опубліковано річний звіт щодо результатів моніторингу за 2016 р., який можна завантажити українською мовою за [посиланням](#) або на [веб-сайті](#) Міністерства.

- ✓ Наразі УГСПЛ у співпраці з Секретаріатом Уповноваженого та іншими учасниками неформальної громадської платформи з моніторингу виконання Стратегії готують альтернативний річний звіт за результатами моніторингу.

Нагадаємо, що діяльність УГСПЛ з моніторингу імплементації Національної стратегії у сфері прав людини підтримується проектом Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Права людини в дії».

Правозахисна паспортизація областей України¹

УГСПЛ спільно з Секретаріатом Уповноваженого ВРУ з прав людини продовжує розробку механізму для постійного громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування з метою забезпечення дотримання і поваги до прав людини на регіональному рівні. Так, протягом листопада 2016 команда експертів, у складі якої були представники Секретаріату та громадськості, надали оцінку ситуацією з правами людини у декількох обраних областях України, визначивши слабкі місця, врахувавши регіональні особливості й потреби, щоб створити загальну картину з позицій стану дотримання стандартів прав людини. Коментарі задіяних у моніторинговому процесі експертів можна знайти за [посиланням](#).

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку

- **Міжнародна адвокаційна діяльність УГСПЛ**

Представники УГСПЛ взяли участь у роботі 15-ї сесії Асамблеї держав-учасниць Міжнародного кримінального суду. Зокрема, спільно з Міжнародним Фондом

¹ Ініціатива спрямована на розробку інструментарію оцінки усіх адміністративно-територіальних одиниць України (областей) щодо стану дотримання прав людини та підтримується декількома донорами: USAID, Міністерством міжнародних справ Канади та Посольством Швеції в Україні.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Відродження і Міжнародним партнерством з прав людини співорганізовано [сайд-івент](#) «Роль МКС в забезпеченні відповідальності за злочини, вчинені в Україні?» (*посилання англійською*), в ході якого було наведено докази грубих порушень прав людини і міжнародних злочинів в південно-східній Україні, а також обговорено, як сприяти притягненню до відповідальності за ці злочини.

Крім того, УГСПЛ взяла участь у зустрічі представників НУО для ознайомлення з механізмом роботи міжнародних кримінальних трибуналів, а також у сайд-івенті з представниками урядів ряду країн (в тому числі Генеральним прокурором України) на тему «Тяжкі злочини і велика корупція», організованому Сьєрра-Леоне.

- **Моніторингові візити**

10 листопада 2016 р. відбувся моніторинговий візит до м. Біла Церква для опитування свідків позасудової страти та осіб, що перебували в полоні, для формування кейсу у Центрі стратегічних справ УГСПЛ. Аналогічні візити відбулися 16-18 листопада до м. Житомира, 25-26 листопада до м. Бердичіва та 27-30 листопада до м. Ужгорода².

- **Заходи в рамках ініціативи «Думайдан-2016: збереження зелених зон у містах і селищах»³**

- ✓ 1 листопада УГСПЛ презентувала фотовиставку учасників проекту «Думайдан-2016» у [Харкові](#) та провела обговорення проекту змін до екологічного законодавства із харківськими експертами. Разом з тим, фотовиставка «Думайдан-2016» відкрилася в Тернополі (9 листопада) та супроводжувалась презентацією самого проекту в приміщенні Тернопільського національного педагогічного університету. Після Тернополя виставка відвідала [Львів](#) (14 листопада), а потім [Івано-Франківськ](#) (29 листопада; пропонуємо ознайомитися з відео сюжетом на [«Каналі-402»](#) або публікацією [інформаційного агентства «Галка»](#)).

- ✓ Екологічні активісти разом з юристами УГСПЛ продовжують докладати зусиль для врятування від знищення озера Качине, що розташоване в одному з районів Києва. Головні новини про цю справу можна знайти [тут](#). Крім того, було підготовлено [публічне звернення](#) до мера Києва Віталія Кличка щодо цього проблемного питання.

- **В Ужгороді презентували дослідження «Ті, що пережили пекло: свідчення жертв про місця незаконних ув'язнень на Донбасі»**

28 листопада УГСПЛ спільно з Головним територіальним управлінням юстиції в Закарпатській області [презентувала результати дослідження](#) «Ті, що пережили пекло: свідчення жертв про місця незаконних ув'язнень на Донбасі».

² За підтримки Посольства Швеції в Україні.

³ «Думайдан» – це інноваційний щорічний проект УГСПЛ для експертного обговорення важливих тем у новому форматі із залученням різноманітних спеціалістів. Темою року обирається найбільш актуальне суспільне питання. Таким чином, у 2016 році п'ять НУО об'єднали свої зусилля навколо теми «збереження зелених зон у містах і селищах».

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку

- **Права людини в зоні АТО: хто відповідь за помилки держави?**

Юристи УГСПЛ надають [коментарі](#) щодо прав військовополонених та того, як їх статус визначає уряд України.

- **Зміни в системі правосуддя: популізм чи реальні кроки?**

Аналітик УГСПЛ надає [коментарі](#), пов'язані зі внесенням змін до Закону України № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)».

- **Збройний конфлікт та історична пам'ять – обговорення у науковому середовищі**

УГСПЛ просуває співробітництво з вищими навчальними закладами. Чому ми маємо дбати про історичну правду? Як своєчасне документування воєнних злочинів може вплинути на майбутнє українського суспільства? Чи має Україна створювати власну модель правосуддя перехідного періоду вже зараз, під час збройного конфлікту? – відповіді на ці питання 21 листопада у Київському університеті ім. Бориса Грінченка [висвітлював](#) представник УГСПЛ під час роботи круглого столу «Гідність та свобода українського народу – вияв європейської ідентичності».

- **Проміжний звіт про виконання Заключних зауважень Комітету ООН**

У листопаді експертами УГСПЛ підготовлено проміжний звіт про виконання Заключних зауважень Комітету ООН з прав дитини за результатами розгляду періодичної доповіді України про виконання Конвенції про права дитини.

- **Опубліковані методичні рекомендації для адвокатів «Право на доступ до суду недієздатних осіб»:** з текстом публікації можна ознайомитися [ТУТ](#).

- **Комунікативні навички при документуванні свідчень**

УГСПЛ презентує [методичне видання](#), розроблене експертами Харківської психологічної школи та присвячене питанням практичних навичок роботи з документування свідчень жертв збройного конфлікту на сході України.

Заплановані заходи

- Презентація річного звіту за результатами моніторингу виконання Національної стратегії у сфері прав людини.
- Презентація результатів пілотного проекту «Правозахисна паспортизація областей».

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

СТРАТЕГІЧНІ СПРАВИ

Метою проекту USAID «Права людини в дії» у цьому напрямку є підтримка стратегічних справ на національному і міжнародному рівнях, а також підвищення потенціалу і поінформованості про діяльність Центру стратегічних справ (ЦСС) УГСПЛ в ході стратегічних проваджень (зокрема, через спеціальний веб-сайт precedent.in.ua)⁴. Загальна кількість стратегічних справ, підтриманих проектом, складає 125. Про найбільш яскраві історії успіху ми будемо час від часу повідомляти у цьому розділі.

Стратегічні справи УГСПЛ

- **В рамках стратегічної справи юристи намагаються допомогти незаконно ув'язненому отримати 485 мільйонів гривень компенсації**

Чоловік, який став символом прикрого провалу українських правоохоронців і вже отримав € 35000 компенсації в Європейському суді з прав людини (ЄСПЛ), продовжує боротьбу за своє чесне ім'я. *Про хід цієї справи можна прочитати за [посиланням](#).*

- **За необґрунтовані обвинувачення та підписку про невиїзд – 35 тисяч моральної компенсації від держави**

Керівника підприємства безпідставно звинуватили у скоєнні майнового злочину та фактично протримали 3 роки під підпискою про невиїзд. Прочитавши про прецедентну справу у виданні [«Судові справи, які змінюють Україну»](#)⁵, яку було виграно за аналогічних умов, потерпілий звернувся за допомогою до правової приймальної Чугуївської правозахисної групи (організація-член УГСПЛ). Правозахисники домоглися відшкодування завданої йому моральної шкоди у судовому порядку. *Деталі [за посиланням](#).*

- **Справа щодо порушення Україною права заявника на свободу та особисту недоторканність**

Юристами ЦСС УГСПЛ було направлено свої коментарі на заперечення Уряду України та відповіді на питання, поставлені ЄСПЛ в рамках справи, що стосується здійснення судочинства на території проведення АТО. Справа стосувалась затримання та взяття під варту особи, що підозрювалась у скоєнні злочину та, як результат, засудження до майже 9 років позбавлення волі. Суд першої інстанції, вирішивши справу, міру запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою залишив без зміни. Захисник підозрюваного – без жодних порушень процесуального законодавства щодо строків подання та форми апеляційної скарги – оскаржив такий вирок в Апеляційному суді Луганської області. Однак протягом наступних двох років – за відсутності вироку, що набрав законної сили – підозрюваний так і лишався у місцях позбавлення волі без жодних перспектив розгляду

⁴ Стратегічні судові провадження є одними з найпотужніших інструментів захисту прав людини: вони допомагають знаходити рішення для подолання структурних проблем, які можуть вплинути на цілу групу жертв або потенційних жертв, надихають людей до захисту своїх прав, допомагають працювати над засобами правового захисту і підвищенням судової компетенції в області застосування стандартів у сфері прав людини. Інформаційна підтримка окремих справ має важливе значення для інформування громадськості та якнайшвидшого та ефективного вирішення структурних проблем в різних стратегічних провадженнях.

⁵ Збірку видано в 2015 році за підтримки проекту USAID «Права людини в дії».

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

його апеляційної скарги (його було випущено на свободу як наслідок перерахунку його строку ув'язнення за т.з. «Законом Савченко»)⁶. В рамках даної справи юристами УГСПЛ було поставлено питання щодо порушення Україною права заявника на свободу та особисту недоторканність, на доступ до суду та на оскарження у кримінальних справах (ст. 5, 6 Конвенції про захист прав людини та ст. 2 Протоколу № 7 Конвенції відповідно).

- **Справа про порушення принципу змагальності й рівності сторін**

Юристи ЦСС завершили процес комунікації по справі, де заявники скаржилися до ЄСПЛ на те, що Апеляційний суд Дніпропетровської області прийняв рішення стосовно розміру їхніх пенсій, не повідомивши їх про це. Заявники виграли суд першої інстанції, і його рішення навіть вступило в дію. Пізніше, отримавши пенсію у значно меншому розмірі, заявники звернулися до Пенсійного Фонду України, який повідомив їх про те, що апеляційний суд переглянув їхні справи, ще й не на їхню користь.

Про таку несправедливість заявники повідомили ЄСПЛ, який побачив у цій справі порушення принципу змагальності й рівності сторін. Уряд, в свою чергу, наполягав, що апеляційний суд направляє заявникам відповідні листи, і вони знали про провадження у їхній справі. Юристи УГСПЛ навели аргументацію, що якби заявники фактично отримували повістки, або якби суд хоча б надсилав їх (якби їх загубила пошта), то в матеріалах їхніх справ збереглися б відповідні документи. Те, що цього не відбулось, свідчить про те, що суд знехтував правами заявників, вирішивши питання про їх пенсії без їхньої участі. Юристи ЦСС також підняли питання порушення принципу правової визначеності, оскільки у справі одного з заявників суд необґрунтовано поновив строк для подання апеляційної скарги Пенсійного фонду.

- **Справи про неефективне розслідування випадків катування**

УГСПЛ надіслала до Європейського суду з прав людини відповідь на заперечення Уряду по справі Євромайдану щодо подій у ніч з 30 листопада на 1 грудня 2013 р. (ця справа стосується порушень прав п'яти заявників, які брали участь у мирній акції протесту на Майдані Незалежності). Незважаючи на відсутність будь якої загрози для суспільства, заявники були жорстоко побиті працівниками спеціального підрозділу «Беркут». Юристи стверджують про порушення державою у цій справі статей 3 (заборона катування), 11 (свобода зібрань), 13 (право на ефективний засіб правового захисту) Конвенції про захист прав людини та основних свобод (1950 р.). Також юристи детально проаналізували хід досудового розслідування справи у відповідності до критеріїв ефективності, встановлених практикою ЄСПЛ, та прийшли до висновку, що держава порушила не лише матеріальний аспект статті 3 Конвенції, а й процесуальний – тобто обов'язок провести ефективне розслідування випадків катування.

Разом з іншим, юристами було направлено коментарі на заперечення Уряду України щодо ще однієї зі справ Євромайдану. Цього разу аналогічна ситуація стосувалась зіткнення протестувальників з силовиками в ніч з 10 на 11 грудня 2013 р. Внаслідок цього кілька десятків осіб були побиті «Беркутом» та отримали тілесні ушкодження.

- **Порушення права на свободу та особисту недоторканність, а також на ефективний засіб правового захисту**

⁶ [Закон України](#) «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання».

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

До ЄСПЛ було направлено коментарі по справі, що стосується положень кримінального процесуального законодавства України, яке допускає можливість численних повторних арештів особи на тих самих підставах, без можливості ефективно захисти свою свободу та особисту недоторканість. Так, у справі, про яку йдеться мова, громадянин Російської Федерації був затриманий в Україні з метою екстрадиції. Першому затриманню послідували ще 4 арешти: кожного разу після рішення апеляційного суду про недотримання прокуратурою процесуального законодавства та необхідність звільнення затриманого з-під арешту в залі суду, заявник був знову затриманий прокуратурою, чому слідувало нове клопотання про застосування до нього екстрадиційного арешту. Всі п'ять разів обставини справи затриманого не змінювались, а клопотання прокуратури базувались на тих самих аргументах.

В даному випадку юристами ЦСС було підняте питання суттєвих порушень Конвенції – її ст. 5 та 13, які встановлюють право особи на свободу та особисту недоторканість, а також на ефективний засіб правового захисту. На думку юристів, поточне формулювання ст. 584 Кримінально-процесуального кодексу протирічить також і прецедентам ЄСПЛ, який говорить про недопустимість широкого інтерпретування державами такого базового права, як право на свободу, а також необхідності побудови законодавства про затримання осіб за принципом правової визначеності, коли наслідки дії закону є передбачуваними (тобто особа, вчинивши певну дію, ясно усвідомлює, які це матиме для неї наслідки).

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку

- **Співпраця з Вищим спеціалізованим судом України**

Вищий спеціалізований суд продовжує [обговорювати](#) з УГСПЛ та омбудсменом питання, пов'язані із застосуванням правових позицій ЄСПЛ в національній судовій практиці.

- **Як забезпечити, щоб Європейський суд прийняв Ваші скарги до розгляду**

Юрист УГСПЛ прийняв участь у записі аудіо-подкасту з цього питання, який можна прослухати [тут](#), а також ознайомитися з деякими коментарями в письмовій формі.

- **Підвищення рівня правової обізнаності – що таке комунікація Уряду з ЄСПЛ?**

Одним з головних епізодів розгляду справи в Європейському суді з прав людини є комунікація з українським урядом – всі бажаючі можуть ознайомитися з відповідною термінологією [тут](#).

- **Як безпечно влаштуватися на роботу за кордоном та не стати жертвою торгівців людьми**

Тисячі українців виїжджають за кордон на заробітки: як безпечно влаштуватися на роботу та не стати жертвою торгівців людьми, шахраїв і шантажистів, хто захищає українців за кордоном, що змушує їх і досі їхати на заробітки до Росії? – відповіді на ці питання можна подивитись [у програмі](#) «Віра. Надія. Любов» на Першому національному каналі України, участь у якій у якості залучених експертів взяли юристи УГСПЛ.

- **УГСПЛ продовжує надавати допомогу особам, постраждалим внаслідок військових дій на сході країни**

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНСЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

За листопад було подано чотири скарги та сім доповнень до ЄСПЛ (усього проведено роботу більш ніж с двомастами особами).

- **Подкаст з циклу «Правова Абетка»**

- ✓ Запрошуємо всіх відвідати [веб-сайт УГСПЛ](#) (або *альтернативне [посилання](#)*), щоб ознайомитися з новітнім аудіо-подкастом, підготовленим за підтримки Центру стратегічних справ УГСПЛ. Він присвячений питанню компенсацій, які повинен виплачувати Уряд України за рішенням ЄСПЛ. Подкаст також дасть відповіді на наступні питання: за що українська держава виплачує компенсації, яких порушень більше, чому саме такі порушення найчастіші? Крім того, у ньому розповідається про роботу урядового уповноваженого у справах ЄСПЛ (зокрема, про його співпрацю з неурядовими організаціями із захисту прав людини).
- ✓ Ще один випуск подкасту, присвячений темі «прийнятність або як досягти того, щоб ЄСПЛ прийняв вашу скаргу до розгляду», доступний для прослуховування [ТУТ](#).

БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА

[Мережа громадських приймалень УГСПЛ](#) продовжує надання безоплатної правової допомоги (в т.ч. у формі виїзних засідань у віддалених районах), проведення інформаційно-просвітницьких заходів в сфері прав людини, а також документування злочинів серед категорій населення, які стали свідками порушень прав людини в окупованому Криму чи зоні проведення АТО.

Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках програми «Права людини в дії» підтримує діяльність приймалень в м. Слов'янську, Торецьку, Маріуполі, Покровську та Кривому Розі.

Справи громадських приймалень

- **Історія успіху однієї з приймалень в УГСПЛ**

Юристи ГО «MART» (організація-член УГСПЛ) [допомогли чоловікові](#) уникнути неправомірного стягнення коштів банком.

- **УГСПЛ продовжує надавати безкоштовну юридичну допомогу ВПО з Криму в боротьбі за власні банківські депозити**

Юристи громадської приймальні УГСПЛ [допомогли переселенці](#) повернути свої заощадження (понад 100 000 гривень), бо раніше ПриватБанк відмовився віддати гроші, незважаючи на рішення суду на користь клієнта.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку

- **Юридичний аналіз умов служби у військовому резерві Збройних Сил України**

Юристка УГСПЛ надає [пояснення](#) з приводу цієї хвилюючої теми, що може бути корисно для військовослужбовців, призовників, членів їх родин, а також юристів, адвокатів, правозахисників.

- **Виїзна юридична допомога учасникам бойових дій**

Учасникам бойових дій та інвалідам війни Хмельницької області, які перебувають на лікуванні, для того, щоб отримати правову допомогу, не потрібно їхати на прийом до юристів. Кожного місяця юристи та представники органів державної влади приїжджають до шпиталю та [надають правову допомогу](#) усім, хто її потребує.

- **Посібник про права, обов'язки та соціальні гарантії учасників АТО**

10 листопада Державна служба України у справах ветеранів війни та учасників АТО [презентувала](#) інформаційний посібник про права, обов'язки та соціальні гарантії учасників АТО, який було розроблено партнерською ГО «Юридична Сотня».

ПРОСУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА НАВЧАННЯ В СФЕРІ ЇХ ЗАХИСТУ

Освітній дім прав людини став ще доступнішим

У листопаді в Освітньому домі прав людини-Чернігів (ОДПЛ-Чернігів) [завершені роботи](#) по обладнанню ванних кімнат ергономічними аксесуарами для людей з інвалідністю на всіх поверхах будинку та по зведенню пандусу на головному вході будинку. Завдяки підтримці американського народу, наданій через USAID в рамках проекту УГСПЛ «Права людини в дії», тепер ще більше людей почуватиме комфорт Дому та доступність освітнього процесу.

«Подолання бар'єрів на шляху до освіти в сфері права людини – важливий крок у побудові вільного, демократичного суспільства. Всі люди, незалежно від обставин, повинні мати змогу навчитись захищати свої права. В Освітньому домі ми прагнемо створити доступний, комфортний та гостинний освітній простір для всіх» – [азначив](#) (посилання англійською) виконавчий директор ОДПЛ-Чернігів Кирило Єкимов.

[Слідкувати за актуальними новинами ОДПЛ-Чернігів можна на його офіційному сайті.](#)

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Неформальна освіта прав людини та тренінги для різних цільових груп

Дебатний турнір з прав людини за підтримки USAID

18-19 листопада проектом USAID «Права людини в дії» ініційовано [VI дебатний турнір з прав людини](#) в приміщенні ОДПЛ-Чернігів, діючого за підтримки USAID.

Турнір зібрав 8 потужних команд юридичних клінік вищих навчальних закладів України (Київ, Івано-Франківськ, Чернігів, Маріуполь, Чернівці та ін.). Однак найбільш успішними командами стали юридична клініка «Liberta» Тернопільського національного економічного університету, яка виграла турнір, і юридична клініка «Правова допомога» Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, яка посіла друге місце. Вони показали кращі результати в ході дискусій і в якості фіналістів отримали унікальну можливість взяти участь у форумі-дискусії з Аркадієм Бущенком (виконавчим директором УГСПЛ, керівником проекту USAID «Права людини в дії») з використанням технології «[hard talk]»⁷ на тему «Право на зброю. Вільне володіння громадян вогнепальною зброєю – це зменшення державної монополії на насилля, чи розповсюдження насилля на всі верстви населення?». Отже, учасники мали змогу ставити «некомфортні», навіть приватні запитання, озвучувати власну думку та бачення такого непростого питання як легалізація вогнепальної зброї та впливу цього на суспільство і криміногенний стан країни та інші суперечливі теми.

«Ми готувалися до опору або зміни теми дискусії та «перекручування», натомість, це було дуже професійне, спокійне та чесне висловлювання своєї думки та позиції. Я вражений!», – відзначив один з фіналістів після форуму.

⁷ Технологія «Hard talk» – «жорстка розмова» на гострі та суспільно важливі теми.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Крім того, ми хотіли б поділитися відеозаписом заходу, який доступний на [сторінці YouTube](#) ОДПЛ-Чернігова – повна серія відео включає в себе «hard talk», фінал турніру, а також півфінал і чвертьфінал.

Формальна освіта з прав людини

Освітня мандрівна виставка «Кожен має право знати свої права»

В листопаді освітня мандрівна виставка «Кожен має право знати свої права» завітала до міст Рівне, Острог та Дніпро в рамках всеукраїнського туру, організованого програмою USAID «Права людини в дії», яку впроваджується УГСПЛ в рамках Всеукраїнської освітньої програми «Розуміємо права людини» (РПЛ)⁸.

Зазначимо, що перед початком роботи виставки 5-6 листопада в Рівному (для учнів міста Рівного та Острога), а також [8-9 листопада в Дніпрі](#) пройшли семінари-тренінги по підготовці гідів. Учасниками семінарів стали учні місцевих шкіл, котрі ознайомились з моделлю мандрівної виставки як методичним інструментом навчання правам людини.

Відвідувачі пересувної експозиції – в більшості учнівська та студентська молодь – мали змогу ознайомитися з 25 стендами, що розповідають про походження прав людини, людську гідність, основні ознаки прав людини, заборону дискримінації, критерії правомірності обмежень прав людини, демократію, правову державу та зміст стандартів окремих прав та свобод. *Переглянути експозицію можна [за цим посиланням](#).*

Отже, в Рівному [на виставку завітало](#) близько 800, в Острозі більше 250 учнів та студентів, а також всі охочі, що разом склало близько 1200 відвідувачів. [У Дніпрі](#) виставка змінила чотири локації, що дало змогу близько 1500 відвідувачам ознайомитись з експозицією та взяти участь у супутніх освітніх заходах.

Зазначимо, що під час виставки також відбулись заходи, приурочені [заснуванню Української Гельсінської групи \(УГГ\)](#), адже 9 листопада минуло рівно 40 років з дня її створення. Тож, як в Рівному, так і в Острозі було організовано фото-експозицію про засновників та ключових особистостей УГГ, показ та обговорення документальних фільмів.

⁸ Виставка розроблена у 2011 році громадською організацією «MART» з Чернігова (організація-член УГСПЛ) за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» (МФВ), як один із кроків впровадження системного підходу до навчання правам людини.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Виставка стала майданчиком, де відвідувачі мали змогу не тільки отримати інформацію про права людини, а й подискутувати. Зокрема, вони звертали увагу на те, що ніколи раніше не задумувалися про права людини, як про права що належать їм безпосередньо. Для них права людини лишались чимось далеким, а виставка дала їм змогу співвіднести ці права з правами, що належать людині незалежно від віку, стану здоров'я, кольору шкіри тощо.

Продовжується реалізація проекту «Права людини в школі»

В листопаді були проведені моніторингові дослідження реалізації освіти в сфері прав людини у восьми навчальних закладах за підтримки проекту USAID «Права людини в дії». Результати моніторингу буде оприлюднено найближчим часом.

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку

- **Заходи в рамках проекту «Школа – територія прав людини»**

- ✓ Локальні тренінги для шкіл-учасниць проекту були проведені у Волинській (3-4 листопада) та Черкаській областях (11-12 листопада) та зібрали представників кожного навчального закладу (учнів, педагогів, адміністраторів, представників батьківської громади); тренінги були присвячені формуванню розуміння основ теорії і практичних навичок діяльності у сфері захисту прав людини, у також управління навчальним закладом через органи шкільного самоврядування на принципах прав людини і демократії.
- ✓ Після локальних тренінгів ОДПЛ-Чернігів «зібрав» команди шкіл-учасниць проекту на другий тренінг. За 3 навчальні доби (26-28 листопада) учасники встигли презентувати домашні завдання – результати дій зі створення і реалізації плану впровадження змін до шкільного самоврядування та освітнього процесу в цілому; а також провели самооцінку реалізації принципів освіти в сфері прав людини в навчальному закладі.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

- **Проект «Співпраця місцевої влади і громадських організацій. Просування добрих практик»**

16 листопада до міста Городня Чернігівської області завітали представники ГО «MART» та Освітнього дому прав людини в Чернігові для участі у [зустрічі](#) місцевих представників влади та громади щодо питань місцевого значення та проведення семінару на тему «Права людини» (зокрема, було проведено дискусію на тему «Як дивитися на проблеми місцевої громади через призму прав людини»).

- **Продовжується реалізація міжнародного миротворчого проекту «Молоді голоси за мир»⁹**

В рамках проекту 9 листопада в Москві відбулося обговорення фільму «Возз'єднання. 10 років після війни» і зустріч з відомим діалоговим фасилітатором і миротворцем Гораном Лоянчічем¹⁰.

Одночасно показ фільму для українських глядачів проходив в м. Києві. Після перегляду було організовано онлайн-телеміст, під час якого сторони обговорили фільм, задали наболілі питання про події, які відбуваються в Україні та Росії.

- **Моніторинг і документування порушень прав людини у зв'язку зі збройним конфліктом**

10-13 листопада в ОДПЛ-Чернігів під час спеціалізованого тренінгу¹¹ громадські активісти прифронтових міст Луганської області опанували базові принципи та методики моніторингу та документування прав людини. Так, учасники дізнались про філософію, еволюцію прав людини та з основними поняттями; ознайомились з основами концепції прав людини, механізмами та системами захисту прав людини на національному та міжнародному рівнях; а також окремими стандартами прав людини, що є актуальними в умовах збройного конфлікту; основними аспектами міжнародного гуманітарного права.

⁹ Мета проекту – підготовка молодих активістів з України та Росії до самостійної реалізації спільних ініціатив, спрямованих на діалог та взаєморозуміння між молоддю двох країн з подальшим залученням більш широкого кола українців та росіян до конструктивного діалогу та взаємодії. Проект адмініструє ОДПЛ-Чернігів за підтримки ОБСЄ, Бюро з демократичних інститутів і прав людини, УГСПЛ, Міжнародного молодіжного правозахисного руху і Будинку прав людини-Воронеж та Норвезького Гельсінського комітету.

¹⁰ Горан Лоянчіч – директор Нансенської діалогової мережі в Белграді і член Нансенської академії (Норвегія).

¹¹ Захід плану дій програми РПЛ за фінансової підтримки МФВ; його організаторами та партнерами виступили ГО «MART», Луганський обласний правозахисний центр «Альтернатива», ОДПЛ-Чернігів, Гельсінський Фонд з Прав Людини (Варшава, Польща).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

- **Майстерня з арт-активізму**

Захід відбувся 15-18 листопада у форматі поєднання інтерактивних лекцій, рольових та симуляційних ігор, живої бібліотеки, індивідуальної та групової роботи з часом, відведеним на розробку арт-проектів та партизанінгу. Його ключовою темою були визначені виклики, які стоять на даний момент перед людьми, що просувають права людини, та недискримінація. Учасниками майстерні стали роми, студенти з Африки, волонтери, ВПО, громадські та арт-активісти тощо. Зазначимо, що даний захід фактично був експериментом – спробою апробації методології та інструментів, розроблених освітнім напрямком УГСПЛ спільно з залученими експертами.

- **Відзначення Міжнародного дня боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок (25 листопада)**

УГСПЛ продовжує публікацію статей, присвячених жінкам-правозахисницям, що працюють в УГСПЛ або співпрацюють з нами. Читайте [першу](#), [другу](#) и [третю](#) статті з серії. Крім того, було оновлено [розділ сайту УГСПЛ, присвячений насильству за ознакою статі](#) та порадам про те, що робити, якщо Ви зіткнулися з агресивною поведінкою.

- **Навчання юристів приймалень з основ захисту екології та пов'язаних з цим прав**

29-30 листопада в Ужгороді пройшов спеціалізований тренінг для громадських приймалень УГСПЛ із зазначеної тематики. Як відзначили учасники, під час тренінгу вони зрозуміли можливості та потребу здійснення захисту екології та пов'язаних з цим прав, як ще одного з фокусів правозахисної діяльності. Юристи приймалень змогли ознайомитись з національними та міжнародними механізмами захисту даного права та сформуванню власне розуміння особливості роботи над процесуальною правоздатністю у екологічних кейсах. Захід супроводжувався неформальним обговоренням питань.

- **Алгоритм дій щодо захисту права на безоплатну освіту та проживання для внутрішньо переміщених студентів**

УГСПЛ розробила [інструкції](#) для студентів та їх батьків про те, як захистити свої права на безоплатну вищу освіту. Справа в тому, що 15 травня 2015 р. Верховна Рада України прийняла Закон № 425 про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» та надання ряду пільг для дітей, що мають статус ВПО. Але до цих пір Кабінет Міністрів України не надав алгоритм для отримання цих пільг.

- **УГСПЛ відзначає 40 річницю з дня створення Української Гельсінської групи**

Для святкування цієї [знаменної дати](#) в цьому місяці УГСПЛ виступила співorganizатором/ або ж організувала самостійно ряд заходів, а саме: [урочисті збори громадськості](#) у Київському міському будинку вчителя з нагоди святкування річниці, [відкрита лекція](#) для студентів Уманського державного педагогічного університету з ініціативи приймалень УГСПЛ в Черкасах, а також [офіційна прес-конференція](#). Ще про декілька подій, які відбулися в листопаді, можна прочитати [тут](#), [тут](#) і [тут](#). Також інформацію щодо річниці заснування УГГ наведено в секції «Головні новини в сфері прав людини».

- **Заходи в рамках Міжнародного фестивалю документального кіно з прав людини Docudays UA (партнерська ініціатива УГСПЛ)**

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

- ✓ Фестиваль спільно з Державним агентством з питань кінематографії в Україні випустив [новий каталог](#) української документалістики. До нього ввійшов 21 завершений фільм та 15 кінопроектів, що перебувають на стадії виробництва. Катлог доступний [за посиланням](#).
- ✓ 22 листопада вищезгаданий фестиваль представив фільм «Люди, які прийшли до влади» в Миколаєві. Детальний опис можна знайти [ТУТ](#).

ГОЛОВНІ НОВИНИ В СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Верховна Рада прийняла за основу законопроект про Вищу раду правосуддя

[Метою законодавчого проекту](#) є визначення принципів організації та статусу юрисдикції нового інституційного органу щодо забезпечення незалежності судової влади.

Зокрема, Вищу раду правосуддя пропонується наділити повноваженнями звільняти суддів, вносити президенту подання про їх призначення, приймати рішення про порушення суддею або прокурором вимог щодо несумісності, залучати їх до дисциплінарної відповідальності. Також пропонується уповноважити раду позбавляти недоторканності суддів, підозрюваних в кримінальних злочинах. Нагадаємо, що реорганізація Вищої ради юстиції у Вищу раду правосуддя передбачена змінами до Конституції України в частині правосуддя.

Опубліковано доповідь попереднього розслідування Міжнародного кримінального суду

Міжнародний кримінальний суд надає правової визначеності оцінці конфліктів на території України. 15 листопада 2016 р. Канцелярія Прокурора МКС опублікувала свою річну доповідь про діяльність щодо попереднього розслідування 2016 року ([англійською та російською](#) мовами). Відносно України доповідь охоплює: історію процесу; основний контекст (події Майдану, події в Криму і Східній Україні від 20 лютого 2014 року); передбачувані злочини (утиски кримськотатарського населення, вбивства і викрадення людей, жорстоке поводження, затримання і справедливий судовий розгляд, примусова військова служба для кримчан, а також більше ніж 800 документально підтверджених інцидентів в Східній Україні – таких як вбивства, руйнування цивільних об'єктів, затримання, зникнення, тортури/жорстоке поводження, сексуальні та гендерно-обумовлені злочини); діяльність Канцелярії Прокурора з цього приводу; висновок і наступні кроки.

А саме, в документі йдеться: «*Наявна інформація дозволяє припустити, що ситуація на території Криму і Севастополя рівнозначна міжнародному збройному конфлікту між Україною і Російською Федерацією...*» (див. пункт 158, стор. 35). Крім того, суд має інформацію про утиски кримських татар на півострові. Також передбачено, що цей міжнародний конфлікт може бути досліджений відповідно до норм Римського статуту.

Додаткові коментарі можна також знайти [тут](#) і [тут](#).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Україна надала МКС докази військових злочинів Росії проти України

МКС [визнав їх достатніми](#) – заявив генеральний прокурор України Юрій Луценко (посилання англійською). Він зазначив: «Ми говоримо про необхідність розгляду ролі міністра оборони РФ, 18 генералів, 2 адміралів і ще ряду чиновників Збройних Сил РФ, які, за даними нашого слідства, причетні до розв'язування війни на території України, порушення Женевських угод, що призвело до воєнних злочинів і злочинів проти людяності».

Генеральна Асамблея ООН прийняла проект резолюції про положення в області прав людини в Криму

15 листопада Третій Комітет Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (ГА ООН) прийняв проект [резолюції](#) «Положення в області прав людини в Автономній Республіці Крим і місті Севастополі (Україна)», ініційований Україною (73 держави проголосували за; 41 держава приєдналися до списку співавторів тексту).

ООН засудила тимчасову окупацію Російською Федерацією частини території України і вперше в офіційних документах ООН Росія визнається в якості окупаційної влади, а Крим і Севастополь – як тимчасово окуповані території. Також засудження ООН стосувалось встановлення правової системи РФ і відповідного негативного впливу на становище в області прав людини в Криму, зокрема: порушення прав людини, дискримінаційні заходи і практику щодо жителів півострову, в тому числі кримських татар, а також українців і осіб, які належать до інших етнічних і релігійних груп, з боку російських окупаційних властей. Крім того, резолюція підтвердила територіальну цілісність України і підтвердила невизнання анексії українського півострова. Документ також закликає Росію надати міжнародним механізмам зі спостереження за становищем в області прав людини (зокрема, Місії зі спостереження за становищем в області прав людини в Україні), безперешкодний доступ до Криму для того, щоб стежити за ситуацією в області прав людини і просить Верховного комісара ООН з прав людини підготувати спеціальну тематичну доповідь з питання про становище в області прав людини на півострові.

[Коментарі](#) президента Петро Порошенко: «*Переконливий результат ініційованої Україною резолюції ГА ООН про права людини в Криму – це справжня перемога справедливості*».

[Коментарі](#) Міністра закордонних справ України Павла Клімкіна: «*Завдяки прийняттю проекту резолюції про становище в області прав людини в окупованому Криму визначення «тимчасова окупація української АРК і м. Севастополь» буде офіційно вживатись у всіх документах ООН до деокупації Криму*».

Більш детальну інформацію та коментарі можна подивитися [тут](#) (англійською мовою) і [тут](#) (українською мовою).

Указ президента Путіна оголошує намір Росії не ставати учасником Римського статуту МКС

16 листопада Росія [заявила](#) (посилання англійською), що офіційно відкликає свій підпис з установчого статуту ([Римського статуту](#), посилання англійською) Міжнародного кримінального суду в день після того, як суд опублікував доповідь, класифікуючи анексію Росією Криму як окупацію (копію указу президента Путіна можна знайти [тут](#) російською мовою). Коментарі офіційного представника Кремля доступні [тут](#) українською.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

В Парламенті ухвалили рішення створити робочу групу з розгляду питань екстрадиції

18 листопада [відбулося позачергове засідання](#) Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин за участі представників громадянського суспільства. Протягом засідання правозахисники піддали жорсткій критиці дії Служби безпеки України, Генеральної прокуратури та Державної митної служби щодо питань екстрадиції біженців. За результатами обговорення члени Комітету ухвалили рішення створити робочу групу, до якої ввійде також представник від УГСПЛ.

Відзначення 40-ї річниці заснування Української Гельсінської групи

9 листопада 2016 р. Україна відзначала [сорок років із дня заснування Української громадської групи](#) для сприяння виконанню Гельсінських угод з прав людини, яка поставила за мету системний захист прав людини в умовах тоталітарного радянського режиму. Прошло кілька десятиріч, що умістили роки боротьби та ув'язнень, поразок та перемоги, життя кількох генерацій українських патріотів: від першої української правозахисної групи, що постала у 1976 році та витримала шалений тиск репресивної машини СРСР й вийшла непереможеною у тій битві, – до першої всеукраїнської правозахисної громадської організації «Українська Гельсінська Спілка», яка активна діяла по всій Україні в кінці 80х – початку 90х років, виборюючи політичні права українців; й до сучасного правозахисного руху, який консолідувався навколо УГСПЛ, що об'єднала правозахисні організації у 2004 р.

Отже, цілий тиждень листопада 2016 в різних містах України відбувалися різноманітні заходи присвячені цій події. Вони проходили під знаком спадковості трьох поколінь правозахисників, що відстоювали й відстоюють цінності прав та свобод людини.

Слід зазначити, що Президент України зустрівся з засновниками та членами Української Гельсінської групи. Учасники зустрічі висунули пропозиції щодо вдосконалення національної освіти для молоді, належного шанування українських правозахисників-дисидентів, продовження подальшої декомунізації і дерусифікації українського інформаційного середовища ([посилання англійською мовою](#), [посилання українською мовою](#)). Крім того, в честь річниці [спеціальний форум](#) у Львові зібрав учасників і близько 100 дисидентів з 15 країн, включаючи США, Грузії, Ізраїлю, Канади, Німеччини та Франції (посилання на українській мові).

Як закон захищає під час війни? Публікація Міжнародного комітету Червоного Хреста

[Публікація](#) (англійською) містить кейси, документи та навчальні матеріали з сучасної практики в галузі міжнародного гуманітарного права. Добірка майже з трьох сотен тематичних матеріалів забезпечує університетських викладачів, практиків та студентів найсучаснішим і ґрунтовним зібранням документів з міжнародного гуманітарного права. У публікації представлені основні та сучасні правові проблеми, що виникають під час збройних конфліктів, а також низка навчальних планів для викладачів, зацікавлених у створенні курсів з МГП або в започаткуванні відповідного дослідження.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Україна не ратифікувала Європейську конвенцію про насильство за ознакою статі

Верховна Рада 17 листопада [не ратифікувала](#) (англійською) Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (т.з. Стамбульська конвенція) через наявність термінів «гендер» і «сексуальна орієнтація» в тексті документа. Депутати вирішили, що спочатку необхідно сформулювати застереження до тексту Конвенції, які би відповідали «українським моральним цінностям». Метою законопроекту є усунення невідповідностей законодавства України міжнародним стандартам щодо запобігання та протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству. У чинному законодавстві [відсутнє](#) (англійською) визначення насильства за ознакою статі, яке має багато проявів (домашнє насильство, зґвалтування, фізичний напад, цькування та залякування, сексуальні домагання, тощо).

Екстрадицію Зелімхана Белхароева до Росії призупинено

15 листопада Генеральна прокуратура України видала наказ про призупинення екстрадиції Белхароева до Росії згідно заборони Європейського суду з прав людини.

9 листопада УГСПЛ [звернулась](#) до Уряду і Генеральної прокуратури України, закликаючи задіяти усі необхідні механізми для недопущення ганебного нехтування рішення ЄСПЛ і терміново вжити заходів для зупинення екстрадиції. Заяву Співки підписала низка правозахисників, громадських діячів та небайдужих громадян.

Індекс корпоративної рівності 2016

Роботодавців, які працюють в Україні, [було оцінено](#) за принципом дотримання політики рівності: кількість учасників дослідження зросла більше ніж удвічі (151) порівняно з першим випуском. Вперше деякі урядові установи також взяли участь у відкритому рейтингу рівності в сфері праці. Кожна з компаній, що взяла участь у рейтингу оцінювалася на основі 30 критеріїв. Отже, за результатами дослідження заборони дискримінації за ознакою статі, інвалідності, сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності було виявлено найбільш успішних кандидатів. Ними стали ManpowerGroup, Британська Рада в Україні, ЛАШ Україна.

Варто зазначити, що УГСПЛ посіла 13 місце серед комерційних, урядових і громадських організацій.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Цій дайджест було розроблено завдяки щедрій підтримці американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст публікації не обов'язково відображає погляди USAID або Уряду Сполучених Штатів Америки.

Американський народ, через USAID, надає економічну та гуманітарну допомогу по всьому світу 55 років. В Україні допомога USAID надається у таких сферах як: економічний розвиток, демократія та управління, охорона здоров'я і соціальний сектор. Починаючи з 1992 р., Агентство США з міжнародного розвитку надало Україні технічну та гуманітарну допомогу на суму 1,8 мільярда доларів. Детальнішу інформацію про програми USAID в Україні можна отримати на офіційному веб-сайті USAID <http://ukraine.usaid.gov> та сторінці у Facebook <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>.

Програма USAID «Права людини в дії», контактна інформація:

Українська Гельсінська спілка з прав людини

вул. Фролівська 3/34, Київ, Україна

тел.: 044 485 17 92, факс: 044 425 99 24

Електронна пошта: arkadiy.bushchenko@helsinki.org.ua

Веб-сайт: <http://helsinki.org.ua/>